

УДК 332.1:338:351

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-07)

Кормишкіна І. В., доктор філософії, здобувач, Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0009-0002-9670-2295

e-mail: irinaallahverdieva26@gmail.com

Концептуальні основи та принципи формування системи управління комплексним відновленням територій

Анотація. Система управління комплексним відновленням включає координацію всіх аспектів, таких як інфраструктурне, соціальне та економічне відновлення. Відсутність єдиного загальнонаціонального плану відновлення в Україні підкреслює значущість ініціатив на місцевому рівні, де основними рушійними силами виступають територіальні громади та організації громадянського суспільства. Стаття аналізує нормативні документи та наукові джерела, пропонуючи визначення та обґрунтування управління комплексним відновленням, що включає інтеграцію різних секторів та зацікавлених сторін. Обґрунтовані концептуальні основи та принципи формування системи управління комплексним відновленням територій. Дотримання запропонованих принципів при формуванні системи управління комплексним відновленням територій сприятимуть забезпеченню інтеграцію соціальних, економічних, екологічних та інфраструктурних аспектів, що дозволяє всебічно врахувати всі елементи відновлювального процесу. Особлива увага приділяється ролі публічно-приватного партнерства для забезпечення стійкого розвитку, зокрема у сфері критичної інфраструктури.

Ключові слова: управління комплексним відновленням; територіальні громади; публічно-приватне партнерство; місцеве самоврядування.

Kormyshkina Iryna, PhD (Economics), applicant, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Conceptual Foundations and Principles of Forming a System for Managing Comprehensive Territorial Recovery

Abstract. Introduction. The system of comprehensive recovery management is a key approach to coordinating the economic, social and environmental aspects of post-crisis territorial recovery. It includes strategies for infrastructure development, community engagement, and governance; however, the prioritization and development of recovery plans remains a topic of debate, as there is still no unified vision for the development of regions and communities.

Purpose. The purpose of this article is to analyze the conceptual foundations and principles of forming a comprehensive recovery management system, with a focus on integrating economic, social, and environmental aspects.

Results. The research focuses on the challenges of territorial recovery in Ukraine during wartime, highlighting in particular the absence of a national recovery plan and its consequences for communities and stakeholders. It finds that in the absence of a unified recovery plan, the initiative often comes from the communities themselves, which develop their own recovery plans with the involvement of local councils and civil society. These plans become the basis for coordinating different sectors and actions in the absence of clearer government strategies. The importance of comprehensive spatial development plans for territorial communities is substantiated as a new type of documentation that allows for the integration of different aspects of territorial development - urban planning, land use and infrastructure.

The article presents a conceptual understanding of "comprehensive recovery management". It is defined as a multidimensional process aimed at coordinating, planning, organizing and controlling recovery efforts in areas that have suffered significant damage or degradation due to war, natural disasters or other catastrophes. This process involves the integration of various economic, social, and environmental sectors, as well as the active participation of stakeholders to achieve sustainable recovery. The main components of such management include restoration of infrastructure, rehabilitation of social institutions, economic revival and environmental stabilization. The effectiveness of the management depends on the establishment of an appropriate legal framework, the provision of financial support, and the involvement of the public in the decision-making process to ensure the harmonious and sustainable development of the territories in the long term.

The author outlines the key principles on which the system of comprehensive recovery management is built, including: immediate start and gradual scaling up, ensuring equitable welfare, EU integration, rebuilding at a higher level, stimulating private investment and entrepreneurship, ensuring resilience and inclusiveness, and supporting regional development. These principles ensure the integration of social, economic, environmental and infrastructural aspects of the reconstruction process, taking into account regional specificities and the interests of different population groups, making the process more flexible, resilient and oriented towards long-term territorial development.

Conclusions. The conceptual analysis of the Comprehensive Recovery Management System shows that its effectiveness largely depends on the integration of different aspects: economic, social and environmental. In the context of the current war situation in Ukraine, the importance of such an approach only increases, as communities have become the primary actors initiating and implementing recovery plans at the local level.

¹ Стаття надійшла до редакції: 15.10.2024

Received: 15 October 2024

Keywords: *comprehensive recovery management; territorial communities; public-private partnership; local self-government.*

JEL Classification: H74; H73; K10; R58; O20.

Постановка проблеми. Система управління комплексним відновленням є важливим концептом у сфері відновлення після кризових ситуацій. Це підхід, що включає координацію, інтеграцію та управління всіма аспектами відновлення територій, зокрема економічними, соціальними та екологічними факторами. Варто відмітити, що досліджуючи проблематику щодо відновлення територіальних громад, слід зауважити, що вона є досить дискусійною, оскільки цілісно сформованого розуміння щодо розробки планів відновлення територіальних громад, пріоритетності в сфері відновлення, розвитку регіонів і громад сьогодні не існує.

Комплексна система управління відновленням зосереджена на координації стратегій відновлення та ресурсів для ефективного відновлення та покращення постраждалих територій. Він включає в себе кілька вимірів, таких як інфраструктура, управління та залучення громади, забезпечуючи цілісний підхід до відновлення [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження у сфері управління комплексним відновленням територій підкреслюють важливість інтегрованого підходу до післявоєнного відновлення. Автори відзначають, що успішне відновлення вимагає координації між різними секторами – економічними, соціальними та екологічними. Так, за визначенням [1] інтегроване управління відновленням передбачає скоординований підхід до відновлення постраждалих територій, інтеграцію різних секторів і зацікавлених сторін для досягнення комплексних і стійких результатів відновлення. Ця система забезпечує гармонізацію та стратегічне планування заходів щодо відновлення для підвищення загальної стійкості.

Я. Жаліло, А. Ткачук, В. Геєць зазначають, що повоєнне відновлення сфери критичної інфраструктури, «визначатиметься якнайшвидшим поверненням до звичайної економічної діяльності» [5], а в основі процесів відбудови як підконтрольних Україні територій, так і тих, що тимчасово перебувають в окупації, має бути «мобілізація ресурсів у всіх сферах і на всіх напрямках діяльності, оскільки інерція впливу війни залишатиметься надовго».

О. Я. Лазор, І. Г. Юник, А. В. Заболотний обґрунтовують важливість відновлення функціонування сфери критичної інфраструктури, що обумовлено обов'язком державної влади гарантувати належні умови життя громадян та доступності їм соціально-важливих послуг, необхідністю підтримки ресурсного та інфраструктурного забезпечення бізнесу, перспективами реалізації стратегічного економічного розвитку, росту ефективності використання потенціалу територій [7].

На думку Л. В. Мерзлюк [8] важливим інструментом для досягнення сталого розвитку та покращення якості життя громад є державне регулювання публічно-громадського партнерства у сфері відновлення інфраструктури територій. Це забезпечує правову ясність, фінансову підтримку, координацію та управління спільними проектами.

Пугачевська К.Й., Феєр О.В., Кот М.М. вважають, що в контексті післявоєнного відновлення економіки України важливим є ідентифікація та оцінка потенціалу застосування новітніх інструментів місцевого економічного розвитку [12].

Пшенична Т. в своєму дослідженні акцентує увагу на розробці нової державної політики з проведення ревіталізації територіальних громад, яка заснована на глибокому розумінні територій, їх потреб у відновленні та трансформації у воєнний та повоєнний періоди, з акцентом на вирішальну роль органів місцевого самоврядування в цьому процесі, а також для подальших публічно-управлінських розвідок в напрямі виявлення та формування інноваційних підходів та моделей відновлення та творення територіальних громад в Україні [13].

Колодій О.М. трактує поняття формування системи управління комплексним відновленням територій як багатоаспектний процес, що включає створення нормативної та правової бази, координацію діяльності всіх зацікавлених сторін, а також забезпечення фінансової та інституційної підтримки. Автор підкреслює, що ефективно управління цим процесом є ключовим для забезпечення сталого розвитку та відновлення країни після війни [6].

Автори [2] розуміють систему управління комплексним відновленням територій як інтегративний процес, що включає в себе ряд заходів, спрямованих на всебічне поліпшення економічного, соціального та екологічного стану сільських регіонів. Кожен з цих підходів може бути адаптований до конкретних умов і потреб сільських територій, створюючи основу для комплексного та ефективного відновлення.

Т. Богдан підкреслює, що відновлення економіки після війни повинно здійснюватися за такими основними напрямками: відновлення фізичної інфраструктури та природного середовища; реконструкція житлового фонду; реабілітація постраждалих та відновлення соціальної інфраструктури й послуг; відродження промисловості, створення нових робочих місць і підтримка малого та середнього бізнесу; створення виробничих потужностей та формування державних замовлень для зміцнення обороноздатності країни; підвищення якості державного управління і зміцнення інститутів ринкової економіки [4].

Отже, проаналізовані дослідження акцентують увагу на важливості інфраструктури та управлінських механізмів для забезпечення сталого розвитку територій. В цілому, огляд наявних публікацій свідчить про зростаючий інтерес до даної теми та наголошує на потребі подальших досліджень для розробки ефективних підходів до комплексного відновлення.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є аналіз концептуальних основ та принципів формування системи управління комплексним відновленням територій з акцентом на інтеграцію економічних, соціальних й екологічних аспектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на те, що бойові дії в Україні тривають, процес відновлення країни вже почався. Проекти та ініціативи з відновлення реалізуються як мінімум за 27 напрямками [9], на переважній більшості напрямків разом із іншими гравцями працюють організації громадянського суспільства.

Варто зазначити, що в державі поки не існує єдиного загальнонаціонального плану відновлення України, розробленого владою, який мав би юридичну силу та використовувався як стратегічний документ. Відсутність такого плану є проблемою для всіх учасників відновлення: громад, донорів, органів громадського суспільства і т.д. За умови відсутності загальнонаціонального плану відновлення, «двигуном» відбудови стають громади, оскільки плани відновлення на рівні областей розробляються рідко. До розробки планів відновлення громад найчастіше залучені представники місцевих рад, приблизно в половині випадків в процесі створення плану відновлення беруть участь представники громадянського суспільства.

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – новий вид сучасної містобудівної та одночасно земельної документації, що з'явився після ухвалення Верховною Радою України Закону України № 711-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» [10].

Відповідно до ст. 1 п. 5 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – це містобудівна документація на місцевому рівні та документація із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і

збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території [11].

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади розробляється на всю територію територіальної громади. Комплексний план передбачає узгоджене прийняття рішень щодо цілісного (комплексного) просторового розвитку населених пунктів як єдиної системи розселення і території за їх межами. Комплексний план розробляється та затверджується з метою забезпечення сталого розвитку територіальної громади з додержанням принципу збалансованості державних, громадських та приватних інтересів та з урахуванням концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади (за наявності). При реалізації комплексного плану суб'єкти містобудування зобов'язані дотримуватися його положень.

Розробляється комплексний план просторового розвитку території територіальної громади на всю територію територіальної громади та передбачає узгоджене прийняття рішень щодо цілісного (комплексного) просторового розвитку населених пунктів як єдиної системи розселення і території за їхніми межами. Затверджується комплексний план з обов'язковим врахуванням державних, громадських та приватних інтересів, а також концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади (за наявності).

Виходячи з аналізу наукових джерел та нормативно-правових документів, пропонуємо таке трактування поняття управління комплексним відновленням територій. Управління комплексним відновленням територій – це багатовимірний процес, спрямований на координацію, планування, організацію та контроль відновлювальних заходів на територіях, що зазнали значних руйнувань або деградації внаслідок війни чи інших катастроф. Ця система передбачає інтеграцію різних секторів та зацікавлених сторін з метою досягнення стійких результатів відновлення, що включають відновлення інфраструктури, реабілітацію соціальної сфери, відродження економічної активності та забезпечення екологічної стабільності. Основою ефективного управління є створення нормативної та правової бази, забезпечення фінансової підтримки та участь громадськості в прийнятті рішень, що сприятиме гармонійному та сталому розвитку територій на довгострокову перспективу. Концептуальне розуміння поняття «управління комплексним відновленням територій» наочно показано на рис. 1.

Рисунок 1 – Концептуальне розуміння поняття «управління комплексним відновленням територій»

Джерело: власні дослідження автора

Для забезпечення ефективного управління комплексним відновленням територій важливо також залучати відповідну містобудівну документацію, що дозволяє інтегрувати всі аспекти розвитку територій в єдиний комплексний план. Так, комплексний план просторового розвитку території територіальної громади, генеральний план населеного пункту та детальний план території є ключовими елементами цієї документації, які одночасно виконують функції землеустрою та містобудування на місцевому рівні. Вони створюють основу для системного підходу до відновлення, забезпечуючи послідовність та узгодженість дій між різними рівнями управління та секторами економіки. Разом з тим важливим інструментом місцевого управління, що визначає основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення відповідно до [11] є програма комплексного відновлення. Вона включає комплекс заходів для забезпечення відновлення території територіальної громади, яка постраждала внаслідок збройної агресії проти України або в якій спостерігаються соціально-економічні, інфраструктурні, екологічні чи інші кризові явища.

Програма комплексного відновлення має на меті впровадження сучасних підходів і практик розвитку регіонів, територіальних громад, населених пунктів і частин їхніх територій, таких як людиноцентризм і соціальна справедливість; раціональне просторове планування; збалансоване розміщення населення та робочих місць; стала міська мобільність; інклюзивність, енергоефективність, екологічність;

збереження культурного різноманіття та національної пам'яті. Варто зауважити, що Програма повинна відповідати Цілям сталого розвитку України до 2030 року, затвердженим указом Президента України від 30.09.2019 р. № 722 [14].

Ключову роль у координації та управлінні процесами комплексного відновлення території країни відіграє Національна рада з відновлення України від наслідків війни, як консультативно-дорадчий орган при Президенті України. Її основні завдання мають стратегічне значення для майбутнього України, оскільки вона формує план заходів для післявоєнного відновлення та розвитку, що є основою для стабільності та процвітання держави в довгостроковій перспективі. Цей орган визначає пріоритетні реформи, необхідні для функціонування країни під час воєнного та післявоєнного періодів, що є критично важливим для відновлення економіки, соціальної інфраструктури та забезпечення національної безпеки. Крім того, Рада готує стратегічні ініціативи та проекти нормативно-правових актів, які є невід'ємною частиною успішного відновлення.

Залучення до роботи Ради різних державних органів, органів місцевого самоврядування, представників громадянського суспільства та міжнародних організацій сприяє розробці комплексних та узгоджених рішень, що враховують інтереси всіх сторін. Це забезпечує ефективне управління процесом відновлення, підвищуючи його результативність та стійкість.

Пропозиції, підготовлені Радою та подані на розгляд Президенті України, формують основу для

ухвалення важливих рішень на державному рівні, що сприяє гармонійному відновленню та розвитку країни після війни. Таким чином, Національна рада з відновлення України є важливим інструментом для створення ефективної стратегії відновлення та забезпечення сталого розвитку України в умовах сучасних викликів.

Також у формуванні системи управління комплексним відновленням територій відіграє важливу роль Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України (Агентство відновлення). Його значення визначається багатьма аспектами, що пов'язані з реалізацією державної політики у сфері інфраструктури та відновлення. Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України є незамінним елементом у системі управління комплексним відновленням

територій, забезпечуючи реалізацію державної політики, координацію та ефективне використання ресурсів, а також безпеку та стійкість національної інфраструктури.

Для забезпечення ефективного, скоординованого та сталого процесу відновлення після кризи є розуміння основних принципів формування системи управління комплексним відновленням територій. Основні принципи Плану Відновлення та підхід до впровадження зазначені в [9]. Вважаємо, що розширення переліку принципів формування системи управління комплексним відновленням територій є критично важливим кроком для забезпечення більш глибокого та комплексного підходу до відбудови.

Принципи формування системи управління комплексним відновленням територій подано в табл. 1.

Таблиця 1 Принципи формування системи управління комплексним відновленням територій

Принцип	Характеристика
Негайний старт і поступове нарощування	Ініціативи з відновлення мають бути запроваджені якомога швидше, щоб надати економіці стійкості та адаптивності, а також забезпечити функціонування в умовах безпекових викликів, створюючи основу для перемоги. Важливо планувати поступове нарощування проєктів, які можуть переходити від відновлення до модернізації, з урахуванням підвищення рівня ризику
Забезпечення справедливого добробуту	Головна мета Плану Відновлення полягає в тому, щоб забезпечити зростання ВВП і справедливий розподіл економічних благ, підвищуючи загальний добробут українського населення
Інтеграція до ЄС	Стратегічний імператив інтеграції України до Європейського Союзу визначає інституційні та регуляторні рамки, сприяючи інтеграції в міжнародні ланцюги постачання, включаючи екологічно чисті технології, мережі знань та інформації
Відбудова на вищому рівні	Відновлювальні заходи мають бути спрямовані на створення нових об'єктів, що перевищують за якістю зруйновані, із застосуванням передових технологій та екологічних стандартів. Це також надає можливість імплементувати ключові принципи ЄС щодо переходу до «Зеленої» економіки та цифрової трансформації
Стимулювання приватних інвестицій та підприємництва	Відновлення економіки повинно сприяти залученню приватних інвестицій в Україну та прискорити розвиток підприємницької діяльності, особливо малого та середнього бізнесу, який відіграє важливу роль у новій економічній моделі
Забезпечення стійкості та інклюзивності	Під час відновлення територій важливо зосередитися на стійкості, враховуючи соціальну, економічну та екологічну складову, а також забезпечити інклюзивність, залучаючи до процесу всі верстви населення
Підтримка регіонального розвитку	Відновлення має враховувати специфіку та потреби різних регіонів України, щоб забезпечити збалансований розвиток усіх територій, зокрема тих, що зазнали найбільших руйнувань

Джерело: сформовано за даними [9] та розширено думку

Вважаємо, що запропонована система принципів дозволяє враховувати додаткові аспекти, які є ключовими для успішного та стійкого відновлення. Дотримання запропонованих принципів при формуванні системи управління комплексним відновленням територій сприятимуть забезпеченню інтеграцію соціальних, економічних, екологічних та інфраструктурних аспектів, що дозволяє всебічно врахувати всі елементи відновлювального процесу. Це підвищить адаптивність системи управління до нових викликів і умов, які можуть виникнути під час реалізації проєктів, особливо в умовах постійних змін та непередбачуваних обставин. Крім того, дотримання

цих принципів дозволяє враховувати регіональні особливості та потреби різних груп населення, сприяючи більш інклюзивному і збалансованому відновленню. Це важливо для забезпечення справедливості та рівного доступу до ресурсів і можливостей для всіх громадян. Принципи також зміцнюють основу для стратегії комплексного відновлення, роблячи її більш гнучкою і стійкою, та формують довгостроковий підхід, орієнтований на сталий розвиток територій, що є ключовим для успішного повоєнного відновлення.

Це сприяє адаптивності системи управління до нових викликів та умов, що можуть виникнути під час реалізації проєктів. Дотримання вказаних

принципів також забезпечує врахування регіональних особливостей та потреб різних груп населення, що, в свою чергу, сприяє більш інклюзивному та збалансованому відновленню територій, зміцнює основу для стратегії комплексного відновлення, роблячи її більш гнучкою, стійкою та орієнтованою на довгостроковий розвиток.

Висновки. Концептуальний аналіз системи управління комплексним відновленням територій засвідчив, що її ефективність значною мірою залежить від інтеграції різних аспектів: економічних, соціальних та екологічних. В умовах поточної воєнної ситуації в Україні важливість такого підходу лише зростає, оскільки громади стали основними суб'єктами, які ініціюють та реалізують плани відновлення на місцевому рівні.

Вважаємо, що відсутність єдиного загальнонаціонального плану відновлення створює додаткові труднощі для усіх учасників процесу, що

вимагає посилення координації між державними установами, громадами та організаціями громадянського суспільства. Розробка комплексних планів просторового розвитку територій може слугувати важливим інструментом для досягнення цілей сталого розвитку, адже вони забезпечують узгоджене та цілісне планування, враховуючи потреби населення та особливості території.

Крім того, акцент на інноваційних підходах та моделі публічно-громадського партнерства може суттєво підвищити ефективність відновлення, оскільки такі механізми дозволяють залучати більше ресурсів та забезпечувати більшу участь громади у процесах прийняття рішень. Таким чином, подальше дослідження та впровадження нових підходів до управління комплексним відновленням є необхідним для забезпечення не лише відновлення, але й стійкого розвитку територій в умовах післявоєнного відновлення.

Література:

- Guidelines for Integrated Territorial Recovery and Resilience Building. European Commission, 2021. European Commission - Integrated Recovery Guidelines. URL: https://commission.europa.eu/publications/updated-guidance-recovery-and-resilience-plans_en.
- Poltorak A., Bodnar O., Rybachuk I., & Statsenko V. The impact of the strategy of socio-economic recovery of rural areas on the management of agricultural enterprises. *Ekonomika APK*. 2024. Т. 31, № 3. С. 45-56. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.2024030.45>.
- The Role of Integrated Recovery Planning in Post-Disaster Resilience. United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR), 2020. UNDRR - Integrated Recovery Planning.
- Богдан Т. Післявоєнна відбудова: уроки з досвіду Балкан. URL: https://biz.censor.net/columns/3330248/pislyavovenna_vidbudova_uroky_z_dosvidu_balkan.
- Експертна дискусія «Стратегія повоєнного відновлення України». Національний інститут стратегічних досліджень, 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/ekspertna-dyskusiya-stratehiya-povoyennohovidnovlennya-ukrayiny>.
- Колодій О. М. Особливості державного управління у сфері відновлення територій у поствоєнний період. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 16. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.16.266>. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4389/4424>.
- Лазор О. Я., Юник І. Г., Заболотний А. В. Державна стратегія повоєнного відновлення та розвитку критичної інфраструктури в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.4.2>. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3460/3494>.
- Мерзлюк Л. В. Сутність та характеристика державного регулювання публічно-громадського партнерства у сфері відновлення інфраструктури територій. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.16>. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/2251/2280>.
- План відновлення України. Національна рада з відновлення. URL: <https://ua.urc-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>.
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель: Закон України від 17 червня 2020 року № 711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>.
- Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.
- Пугачевська К. Й., Феєр О. В., Кот М. М. Місцевий економічний розвиток: виклики воєнного часу. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. Вип. 39. С. 177-181. DOI: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.39.33>.
- Пшенична Т. Роль органів місцевого самоврядування в ревіталізації територіальних громад України. *Аспекти публічного управління*. 2024. Т. 12, № 1. С. 90-99. DOI: <https://doi.org/10.15421/152412>.
- Цілі сталого розвитку України до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

References:

- European Commission. (2021). *Guidelines for integrated territorial recovery and resilience building*. European Commission - Integrated Recovery Guidelines. https://commission.europa.eu/publications/updated-guidance-recovery-and-resilience-plans_en
- Poltorak, A., Bodnar, O., Rybachuk, I., & Statsenko, V. (2024). The impact of the strategy of socio-economic recovery of rural areas on the management of agricultural enterprises. *Ekonomika APK*, 31(3), 45-56. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.2024030.45>
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). (2020). *The role of integrated recovery planning in post-disaster resilience*. UNDRR - Integrated Recovery Planning.

4. Bohdan, T. (n.d.). Post-war reconstruction: Lessons from the Balkans. *Censor.net*. https://biz.censor.net/columns/3330248/pislyavovenna_vidbudova_uroky_z_dosvidu_balkan.
5. National Institute for Strategic Studies. (2022). Expert discussion "Strategy for Ukraine's post-war recovery". <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/ekspertna-dyskusiya-stratehiya-povoyennohovidnovlennya-ukrayiny>.
6. Kolodiy, O. M. (2024). Features of state governance in the sphere of territorial recovery in the post-war period. *Investments: Practice and Experience*, (16). <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.16.266>.
7. Lazor, O. Y., Yunyk, I. H., & Zabolotny, A. V. (2024). The state strategy for post-war recovery and development of critical infrastructure in Ukraine. *Public Administration: Improvement and Development*, (4). <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.4.2>.
8. Merzlyuk, L. V. (2023). The essence and characteristics of state regulation of public-private partnerships in the sphere of infrastructure recovery. *Public Administration: Improvement and Development*, (10). <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.16>.
9. National Council for Recovery. (n.d.). *Ukraine's recovery plan*. <https://ua.urc-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>.
10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding land use planning: Law of Ukraine dated June 17, 2020, No. 711-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>.
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2011). On regulating urban development activities: Law of Ukraine dated February 17, 2011, No. 3038-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.
12. Puhachevska, K. Y., Feir, O. V., & Kot, M. M. (2024). Local economic development: Challenges of wartime. *Public Administration and Administration in Ukraine*, (39), 177-181. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.39.33>.
13. Pshenychnaya, T. (2024). The role of local self-government bodies in the revitalization of territorial communities in Ukraine. *Aspects of Public Administration*, 12(1), 90-99. <https://doi.org/10.15421/152412>.
14. President of Ukraine. (2019). Sustainable development goals of Ukraine until 2030: Decree of the President of Ukraine dated September 30, 2019, 722. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License